

ביאורים

מה מייחד את היהדות, דת ישראל, על פני שאר הדתות? איך נוכל להגדיר אותה? הרב מציין שהניסיון להגדיר את היהדות הוא טעות יסודית. לכאורה ניתן להתבונן על היהדות ההיסטורית ולתת קווי מתאר ושרטוט של מאפייני היהדות. אך תיאור זה הוא תיאור חיצוני ואינו מתאר את התוכן הרוחני הפנימי של היהדות, ולכן הוא טעות. הגדרת היהדות היא טעות מסוכנת מכיוון שהיא שמה את היהדות על המדף בין שאר הדתות. היהדות איננה עוד דת. היהדות במהותה כוללת את כל הנטיות הרוחניות האנושיות. היהדות מגיעה מלמעלה, מריבונו של עולם, ולכן טומנת ברוחה את כל הצדדים והנטיות של שאיפה לקודש ומוסר שהיו ושהיו.

הגדרת היהדות מאפשרת לנו להתייחס אליה ביחס לשאר הדתות, אך הגדרה זו היא מעין הקמת פסל לעבודת ה'. פסל הוא יצירה אנושית שבאה לעזור לאדם להיפגש עם האלוהות האינסופית, אך הקמת הפסל מקטינה את האלוהות ומצמצמת אותה למעשה ידי אדם. היהדות איננה נמצאת עם גלריית שאר הדתות מכיוון שהיא אלוהית ואיננה מעשה אנושי, ולכן כוללת בתוכה את כל הנטיות שבשאר הדתות.

גם עם ישראל, נושא דת היהדות, הוא שונה במהותו משאר העמים. מבחינה חיצונית הוא נראה כמותם ובעל כלי שלטון והנהגה דומים. על פניו נראה שההבדל בין ישראל לאומות מסתכם בתכונות שונות, אך אין הדבר כן. בישראל טמונים כל הכישרונות שקיימים ופזורים ברחבי האנושות. כמו שבבני האדם יש תמצית הכישרונות הקיימים בבעלי החיים וזה יוצר בקרבו מדרגה חדשה בבריאה, כך ישראל הכוללים את כל הנטיות האנושיות הם מדרגה חדשה בעולם, למרות שבמבט שטחי יהיה קשה להבחין בכך.

הרחבות

• ישראל סגולה העמים

אָבֵל יִשְׂרָאֵל, בתור התמצית של האנושיות כלה, מקבצים בקרבם את סגולות כל העמים כולם. הרב קוק מבאר שישראל הם התמצית של כל העמים ולכן יש בהם בצורה מרוכזת את כישרונות העמים כולם. אולם, לא זו בלבד שישראל כוללים את כישרונות העמים, הם גם מהווים תמצית של המציאות כולה: "כנסת ישראל היא תמצית ההויה כולה, ובעולם הזה נשפע תמצית זו באומה הישראלית ממש" (אורות ישראל א, ד) עם ישראל כולל הכל.

הרב קוק מבאר שכללות זו של ישראל באה להם מתוך דבקתם המוחלטת באלוהים: "והכל מיוסד על כלות נפשה לאלוהים, על הרגשתה את המתק ואת הנועם העליון בכל עומק נשמתה בכל יפעת תענוגיו" (אורות ישראל א, ג). מכיון שאלוהים כולל את כל המציאות, ישראל, שדבקים בו, מתדמים אליו במובן זה.

תכונה זו של ישראל מבדילה אותם מן האומות עד כדי שאין הם מוגדרים כאומה בין האומות: "כנסת ישראל איננה אומה כפי המובן הרגיל אלא התמצית האידיאלית של האדם, המופעה בתור קיבוץ חברתי ממולא בכל תכסיסיו, שנקרא 'לאום' בדרך השאלה מפני שכל הקיבוצים המיוחדים שבבני אדם נקראים כן" [אגרות הראיה ב עמ' סה].

שאלות לדין

לאור דברי הרב קוק, אם כן מהי היהדות?

האם קיומו של עם ישראל הוא רק כאמצעי וכמשפיע עבור אומות העולם, או שיש לו ערך מצד עצמו?

בשבח והודאה לה' יתברך על הנס שעשה עם בנינו אלחנן בן זבבה הי"ו

טועים הם המבקשים להגדיר את היהדות בהגדרות ידועות, מצד נשמתה ותכנה הרוחני, היהדות כוללת כל בנשמתה

אף-על-פי שאפשר להגדירה מצד תכונותיה הגלוי והמוחש ההיסטורי שלה.

היא כוללת כל בנשמתה, וכל הנטיות הרוחניות, הגלויים והנסתרות, צפונות הן בה בהכללה עליונה, כמו שפלוול הכל באלהות המחלטת. כל הגדרה כזו לגבה היא קצוץ בנטיעותיה ודגמא להקמת פסל ומסכה לשם הצביון האלהי.

דומה הוא בזה ערך ישראל, הנושא היהדות, בין העמים, לערך האדם בין כל הבריות. לבריות רבות יש יתרונות שאינם באדם, אבל הצורך הכללי של הסגלות ועלית הרוחניות על-ידם, להשפיל בשכל את השמוש של הכחות הפלולים בו בכך ובפעל, זה עושה את האדם לחטיבה עליונה בעולם.

כן ישנם עמים רבים שלהם פשרון מיוחד יותר גדול ממה שנמצא בפשרון ההוא בישראל, אבל ישראל, בתור התמצית של האנושיות כלה, מקבצים בקרבם את סגולות כל העמים כולם והן מתאחדות בתוכם בצורה אידאלית קדושה, באחדות נשאה.

(אורות, זרעונים, למלחמת הדעות והאמונות)

כוללת כל - המציאות כולה נבראה בשביל ישראל. **הגדרה כזו** - שמצד נשמתה. **קצוץ בנטיעותיה** - כל הגדרה מקטינה ומגשימה את התוכן העליון שבנשמת ישראל. **פסל ומסכה וכו'** - הרוצה לעבוד את ה' אך בעזרת פסל ומסכה. **ערך וכו'** - החילוק בין ישראל לעמים הוא גדול מאוד כמו הפער שבין מין האדם לשאר הברואים. **הבריות** - הברואים, בעלי חיים, הצומח והדומם. **יתרונות** - למשל: ריצת הנמר. **הצרוף הפללי** - הסך הכולל של הכוחות והתכונות שבאדם. **הסגלות** - התכונות. **על-ידם** - התכונות השונות שבאדם, בעזרתם מתרומם מבחינה רוחנית. **להשפיל בשכל את השמוש** - היכולת להשתמש בכוחות הנמצאים בו. **חטיבה עליונה** - פסגת הברואים. **התמצית** - העיקר והמרכז.

